

Jan van der Winden (Eindhoven, 1963) heeft een onmiskenbare voorliefde voor moerasvogels. Behalve over Zwarte Sterns en Roerdampen, buigt hij zich in zijn vrije tijd ook al vele jaren over Purperreigers. 'Het is fascinerend hoe zo'n grote vogel er zo'n verborgen leven op na kan houden.'

WINDEN

Verborgenspektakel

Sovon-Nieuws jaargang 28 (2015) nr 3

Het is dat Jan van der Winden in 2007, met steun van Vogelbescherming Nederland, enkele Purperreigers van een satellietzender had voorzien, anders was de kans groot geweest dat een goeie dertig paar van deze grote vogels nooit de statistieken hadden gehaald. 'We zijn in 2007 begonnen met acht gezenderde vogels' vertelt Van der Winden. 'De uitval was dat eerste jaar relatief groot. Drie volwassen vogels sneuvelden op hun trek boven de woestijn. Eén vogel werd in Marokko met een katapult neergeschoten en een andere nam een verkeerde afslag, en vloog in één streep de Atlantische Oceaan op. Ergens tussen hier en Brazilië kwam die aan zijn eind. Vandaar dat we in de jaren daarna nog een paar extra vogels van een satellietzender hebben voorzien.'

In het voorjaar van 2009 kwam de allereerste gezenderde vrouw met een aangename verrassing. Ze arriveerde in haar oude kolonie om te zien dat die door Vossen was bezocht. Toen Van der Winden met zijn 'purpermaat' Peter van Horssen (foto hieronder) de nieuwe locatie bezocht waar deze vogel door de satelliet werd gepeild, vonden ze een kolonie die nog nergens geregistreerd stond. 'Dat was nota bene al de tweede kolonie die we op deze manier ontdekten. Een eerdere kolonie was zelfs bij de houder van het betreffende BMP-plot tot dat moment nog niet bekend', lacht Van der Winden. Om meteen te nuanceren: 'Dat is bepaald geen schande. Je moet echt vrese-

lijk goed zoeken om deze verborgen kolonies te vinden. Ik had zelf vlakbij een eigen telgebied ook pas na een tip door dat er een kolonie zat.' Van der Winden en Van Horssen kiezen ervoor om die geheimzinnige status van de kolonie maar even zo te houden. Van der Winden: 'Houd het maar op "ergens langs de Linge". Het blijven natuurlijk prachtige beesten, en hoewel het verboden terrein is zit het voor je het weet vol met fotografen in de bosjes. Dat zou makkelijk verstoring kunnen geven.' Ook de vrouw waar we deze ochtend ons motorbootje huren weet niet beter dan dat deze twee mannen eens in de zoveel tijd 'reigers komen tellen'.

Zelfs als de elektromotor ons zacht zoemend de bosjes in heeft gevaren, wijst nog niets op de aanwezigheid van een reigerkolonie. Kruip-door-sluip-door passeren we een nest waar pas uitgevlogen IJsvogels zitten te bedelen om voedsel. Maar dan, na een tochtje door nat riet en over vervaarlijk golvende drijftillen, vliegt toch een eerste Purperreiger met één enkele schreeuw op. We horen ook de jongen zachtjes 'kekkerend' bedelen om voedsel.

Levensgevaarlijk

De kolonie ligt op een soort eilandje, tussen de Linge en een smal slootje. Van Horssen blijft aan de ene kant van de sloot staan, terwijl Van der Winden in een oude broek en op sportschoenen door de prut naar de kolonie waadt. Je moet echt altijd met z'n tweeën zijn', zegt Van Horssen. 'Als je alleen zou gaan tellen, en je komt vast te zitten, wordt het echt levensgevaarlijk. Om die reden moet je ook niet met een waadpak door dit soort terrein gaan. Met een volgelopen waadpak kun je geen kant meer op.'

Dankzij de opvliegende volwassen vogels kan Van Horssen ongeveer bijhouden waar Van der Winden in de kolonie door de dichte struiken kruipt. 'Eén nest met drie jongen van een week oud één nest met vier eieren nog een nest met drie jongen, tien dagen oud ...' Van der Winden roept de scores door die door Van Horssen op een kaartje worden genoteerd. Als hij het eiland rond is, hebben ze ruim dertig nesten geteld: 'Ongeveer dezelfde score als vorig jaar', weet Van Horssen al uit zijn hoofd. 'Ik heb wel de indruk dat er iets minder jongen zijn dan vorig jaar, en dat ze ook iets lichter zijn', vermoedt Van der Winden. Een paar koppeltjes kuikens

DE KLEI

Wetenschapjournalist Rob Buiten maakt voor diverse media reportages over vogels en vogelaars. In de rubriek 'In de Klei' doet hij voor Sovon-Nieuws verslag van zijn ontmoetingen in het veld. De foto's zijn ook van Rob Buiten.

worden daarom nog even gewogen en geringd, voor we snel weer bij de kolonie weggaan. Een paar Kleine Mantelmeeuwen hebben al door dat de nesten onbewaakt zijn en cirkelen boven de kolonie. Zodra we weer door het riet van de kolonie weglopen keren de volwassen vogels terug naar de nesten en taaien ook de meeuwen af.

Satellietkolonie

'Deze kleine kolonies zijn enorm waardevol', zegt Van der Winden. 'De Purperreigers broeden in Nederland nu in drie grote kolonies, in de Zouweboezem, bij Kinderdijk en rond de Nieuwkoopse plassen. Ze zoeken plekken op die door een goede waterstand niet makkelijk door Vossen of andere predatoren bezocht kunnen worden. Maar het kan natuurlijk altijd gebeuren dat door laag water een Vos toch bij de nesten kan

komen. Dan is het belangrijk dat de vogels een uitwijkmogelijkheid hebben naar andere plekken.'

De onderzoekers zien de afgelopen jaren een duidelijk stijgende lijn voor de 'purpers' en ook voor andere reigers. 'We zitten nu op een goeie 700 paar in Nederland. Ze zitten sinds een dip in de jaren zeventig nog steeds in een soort herstelfase, onder andere ook van vervolging. Ik heb in de buurt van Nieuwkoop ook wel een boer gesproken die in de Tweede Wereldoorlog de kolonie in ging om te "oogsten". Die had dan een hele serie reigers in de schuur hangen die buurtbewoners voor een knaak of zo konden kopen.'

De Purperreiger profiteert niet alleen van het staken van de vervolging, weet Van der Winden. 'De laatste jaren zijn de condities in de Sahel, waar ze overwinteren ook wat gunstiger geweest. En vorig jaar was het in grote delen van ons land een goed muizenjaar. Naast vis eten deze vogels ook heel veel muizen, dus vorig jaar hebben we een enorm goed broedsucces gezien. Bovendien profiteren alle reigers ook van het natuurherstel in de Ecologische Hoofdstructuur. Het zou me ook niet verbazen als zelfs de Kwak en de Woudaap straks flink in de lift gaan door het herstel van moerasnatuur in Nederland.'

Die moerasnatuur blijkt hoe dan ook een natuurlijk biotoop voor onderzoeker Van der Winden. Sinds kort is hij zelfstandig ecologisch onderzoeker, maar ook in de jaren waarin hij bij Bureau Waardenburg werkte stak hij bijna al zijn vrije tijd in het onderzoek van diverse moerasvogels. 'Die voorliefde is gegroeid toen ik in Utrecht kwam wonen. Ik kom graag in gebieden die enige mate van oorspronkelijkheid hebben. Dus liever wadden, steppen of moeras, dan weide of stad. En het viel me op dat er al veel onderzoek werd gedaan naar soorten in eenvoudig toegankelijke terreinen, zoals aan uilen, roofvogels of Ooievaars. Nederland is vooral van belang voor soorten van moeilijk toegankelijke terreinen, dus daarom vind ik het spannender om te werken aan Zwarte Stern, Purperreiger, Roerdomp en Grote Karekiet.'

Als we bijna weer bij de botenverhuurder zijn, vliegt een volwassen Purperreiger pal over ons hoofd naar een bosje aan de oever van de rivier. Automatisch stuurt Van der Winden zijn elektromotor er even achteraan. We treffen de vogel jagend in een kreekje. Hij mag dan nog zo spectaculair gekleurd zijn, als we hem niet hadden zien aankomen waren we er zonder twijfel straal aan voorbij gevaren. ●